

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ**

ЛЕБЕДЄВА ОЛЕНА ЮРІЇВНА

УДК 336:64

**РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 8.03050801 "Фінанси і кредит (за спеціалізованими
програмами)"

АВТОРЕФЕРАТ

Магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з фінансів і кредиту

Запоріжжя – 2016

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя.

Науковий керівник - доцент, к.е.н.

Кирилова Лариса Іванівна

Запорізька державна інженерна академія

Захист відбудеться "13" січня 2016 року о 9⁰⁰ годині на засіданні Екзаменаційної комісії кафедри фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкового середовища фінансова стійкість підприємств набуває суттєвого значення. Це, насамперед, обґрунтовується такими положеннями. По-перше, від фінансової стійкості підприємств залежить їх спроможність оновлювати техніку та технологію, формувати резерв виробничих потужностей, запаси товарно-матеріальних цінностей тощо. Тобто фінансова стійкість здатна забезпечити життєздатність підприємств, їх конкурентоспроможність та можливість розвитку в короткостроковій та довгостроковій перспективах. По-друге, фінансово стійкі підприємства мають переваги перед іншими підприємствами цієї ж галузі в залученні інвестицій, у виборі постачальників, у підборі кваліфікованих кадрів. По-третє, фінансово стійкі підприємства не вступають у конфлікт з державою по перерахуванню податків та неподаткових платежів та з суспільством – по виплаті заробітної плати, дивідендів.

Оскільки мінливість та невизначеність ринкового середовища істотно впливають на фінансово-господарську діяльність вітчизняних підприємств, тому має велике значення і є надзвичайно актуальним питання щодо оцінювання їхньої фінансової стійкості. Це обґрунтовується тим, що визначення її рівня дозволить фінансовим менеджерам підприємства розробити заходи щодо зниження ризикованості фінансово-господарської діяльності, підвищення її ефективності та забезпечення фінансового розвитку.

Значний вклад в оцінювання фінансової стійкості підприємства внесли відомі вітчизняні та закордонні вчені: І.О. Бланк, Є.Ф. Брігхем, Д.К. Ван Хорн, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, Е. Хелферт та ін. Вирішення цієї проблеми також знайшло відображення в роботах Г.М. Азаренкової, А.І. Гінзбурга, В.М. Гриньової, О.Є. Гудзь, М.М. Єрмошенка,

В.А. Забродського, М.О. Кизима, Т.С. Клебанової, Л.А. Костирки, В.С. Пономаренка, О.О. Терещенка, О.М. Тридіда та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних положень та розроблення методичних підходів до розвитку фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості металургійного підприємства.

Для досягнення мети в роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

- розглянути теоретико-методологічні засади формування фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- дослідити фінансовий механізм забезпечення фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь»;
- визначити напрями розвитку фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь».

Об'єктом дослідження є механізм забезпечення фінансової стійкості металургійного підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення та підходи забезпечення фінансової стійкості металургійного підприємства.

Методи дослідження. В роботі використано такі наукові методи: фінансового аналізу; морфологічного аналізу; системного аналізу; трендового аналізу.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному:

удосконалено науково-методичні підходи до формування фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ "Запоріжсталь", які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на використанні в процесі оцінювання фінансової стійкості індикатора фінансової стійкості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методично-прикладних елементів механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ "Запоріжсталь".

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати дипломної роботи доповідалися на III Міжнародній науково-практичній конференції "Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика", 20 листопада 2015р. (м. Запоріжжя).

Публікації. За результатами дослідження опублікована 1 наукова праця.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено проблемні питання, що потребують подальшої розробки, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, практичне значення отриманих результатів.

У розділі 1 "**Теоретико-методологічні засади формування фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства**" розглянуто економічну сутність категорії "фінансова стійкість підприємства", вивчено методичні аспекти формування механізму забезпечення фінансової стійкості, досліджено особливості сучасного стану та визначені перспективи розвитку металургійної галузі в Україні.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності.

Розрізняють наступні підходи до оцінювання фінансової стійкості:

1. Абсолютні показники фінансової стійкості. З метою визначення абсолютних показників фінансової стійкості розглядають багаторівневу схему покриття запасів і витрат.

2. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості підприємства: коефіцієнти капіталізації та коефіцієнти, які характеризують взаємозв'язок пасивів і активів балансу підприємства.

Ефективне управління фінансовою стійкістю промислового підприємства на будь-якому рівні економічної системи включає окремі етапи:

- моніторинг змін фінансової стійкості;
- визначення проблем виявлених змін;
- розробка заходів, що забезпечують заданий рівень фінансової стійкості;
- аналіз можливостей і повноважень для реалізації прийнятих рішень;
- запровадження розроблених завдань та рішень;
- контроль за реалізацією рішень та завдань.

Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства можна представити як сукупність взаємопов'язаних блоків:

- блок фінансування, який включає систему залучення фінансових активів;
- блок розподілу фінансових активів, який включає систему використання фінансових активів підприємства;
- сукупність елементів, регулюючих процес залучення, розподілу і використання фінансових активів, враховуючи оперативну, тактичну та стратегічну оцінку фінансової стійкості промислового підприємства.

Металургійний комплекс є базовою галуззю економіки України, оскільки забезпечує понад 25 % промислового виробництва, 34 % загального експорту товарів. Частка України у світовому виробництві сталі становить 1,7 %. Серед країн-виробників металургійної продукції Україна станом на лютий 2015 року посідає одинадцяте місце.

Виробництво сталі в світі за підсумками 2014 збільшилося щодо попереднього року на 1,2% і склало 1662 млн. тонн. У 2014 найбільш

динамічне зростання виробництва сталі в порівнянні з 2013 роком зареєстроване у країнах Близького Сходу – 7,7%.

За підсумками 2014 Україна зберегла десяте місце по виробництву сталі в світі з обсягом в 27,1 млн. тонн, причому падіння виробництва у порівнянні з 2013 роком склало 17,1%. Для порівняння, у 2010 році Україна займала 8 місце серед основних виробників сталі, з обсягом 33, 6 млн. тонн (табл.1).

Обсяги реалізації вітчизняної продукції досягли максимального значення у 2011 році, а у період з 2012 – 2014 рр. спостерігалось зниження цього показника.

Таблиця 1

Основні виробники сталі у світі (млн. тонн)

Країна виробник	2010	2011	2012	2013	2014
Китай	638,7	694,8	724,7	815,4	822,7
Японія	109,6	107,6	107,2	110,6	110,7
США	80,5	86,4	88,7	86,9	88,3
Індія	67,0	73,6	77,3	81,3	83,2
РФ	58,9	68,5	69,1	66,1	71,0
Південна Корея	58,5	68,9	70,4	68,9	70,7
Німеччина	43,8	44,3	42,7	42,6	42,9
Туреччина	29,1	34,1	35,9	34,7	34,0
Бразилія	32,9	35,2	34,5	34,2	33,9
Україна	33,6	35,3	33,0	32,8	27,2

Внутрішнє споживання металургійної продукції в Україні є досить обмеженим, до того ж спостерігається тенденція його зменшення у 2011 – 2014 рр. по відношенню до 2010 р.

Нині металургія переживає не кращі часи: відсутність ринків збуту, падіння попиту на продукцію, падіння цін на метал, і в той же час колосальне зниження обсягів виробництва є ознакою глобального падіння металургійного виробництва. Більша частина українських підприємств використовує застарілі технології, такі як мартенівське виробництво та

блюмінг, що спричинило негативну ситуацію, за якої собівартість їх продукції значно перевищує аналогічний показник західних виробників.

Перспективи розвитку металургійної галузі України значною мірою залежать від того, як швидко вона зможе відновити свої позиції на світових ринках.

У розділі 2 „Дослідження фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ "Запоріжсталь" здійснено аналіз основних показників діяльності ПАТ "Запоріжсталь", досліджено склад та структуру капіталу та напрями його інвестування, визначено особливості формування фінансових результатів, проведено аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості, проаналізовано ефективність використання ресурсів підприємства.

Комбінат "Запоріжсталь" – крупне металургійне підприємство України.

Показники діяльності ПАТ “Запоріжсталь” в 2012 – 2014 рр. приведені на рис.1.

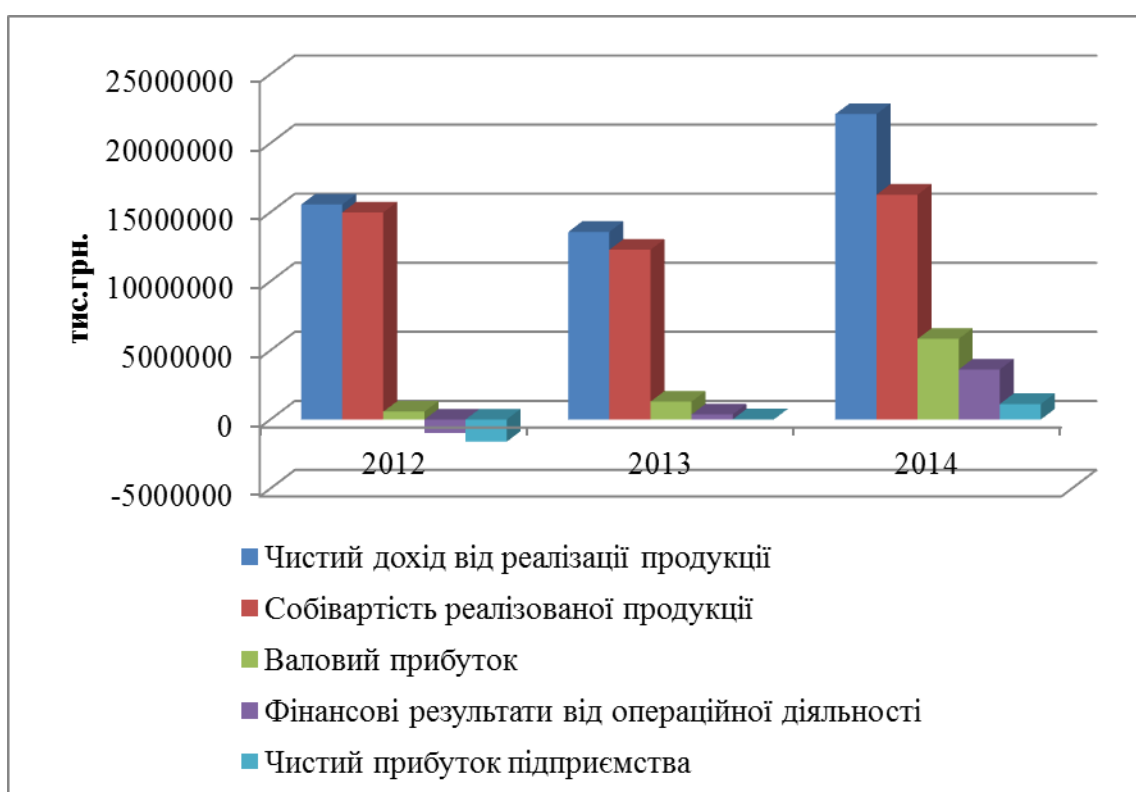

Рис.1 Показники діяльності ПАТ “Запоріжсталь” в 2012 – 2014 рр.

У 2014 р. відбулось збільшення по всіх показниках. Обсяг чистого доходу від реалізації продукції в 2014 р. збільшився в порівнянні з 2013 р. на 8531299 тис. грн. Обсяг собівартості в 2014 р. збільшився в порівнянні з 2013 р. на 3987633 тис. грн., або на 32,46%. Чистий прибуток збільшився на 1120611 тис. грн.

В роботі проведено аналіз формування активів та пасивів підприємства та визначено зміни на протязі трьох років. В структурі джерел формування майна значну частку займає власний капітал (50,4% на 01.01.2012., 46,38% на 31.12.2012., 43,23% на 31.12.2013, 47,02% на 31.12.2014). Частка позикового капіталу змінюється нерівномірно (49,6% на 01.01.2012., 53,62% на 31.12.2012., 56,77% на 31.12.2013, 52,98% на 31.12.2014).

В структурі активів значну частку займає необоротний капітал (80,64% на 01.01.2012., 77,09% на 31.12.2012., 72,43% на 31.12.2013, 67,51%-на 31.12.2014). Частка оборотних активів змінюється нерівномірно (19,36% на 01.01.2012., 22,91% на 31.12.2012., 27,57% на 31.12.2013, 32,49% на 31.12.2014).

Аналіз показників ліквідності показав, що підприємство протягом 2012 – 2014 рр. має незадовільні показники ліквідності, хоча спостерігається їх покращення на кінець 2014 р.

Аналіз типу фінансової стійкості показав, що на протязі трьох років підприємство змін не відбулось. Протягом 2012 – 2014 рр. підприємство не мало власних оборотних коштів. В 2013 р. брак власних обігових коштів підприємства збільшився на 7116 тис. грн. з 4199434 тис. грн. до 4206459 тис. грн. В 2014 р. брак власних обігових коштів підприємства збільшився на 456406 тис. грн. з 4206459 тис. грн. до 4662865 тис. грн. Оскільки власні обігові кошти не покривали запаси підприємства, тому можна зробити висновок, що підприємство формувало свої запаси за рахунок позикових коштів. Фінансовий стан ідентифікується як кризовий.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що на протязі трьох років підприємство більшість показників знаходилось в неприпустимих межах, ситуація трохи покращилась на кінець 2014 р.:

Коефіцієнт автономії (незалежності) за 2014 рік збільшився з 0,43 на 01.01.2014 до 0,7 на 31.12.2014.

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів за 2014 рік зменшився з 1,31 на 01.01.2014 до 1,13 на 31.12.2014.

Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу за 2014 рік збільшився з 0,19 на 01.01.2014 до 0,21 на 31.12.2014.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу за 2014 рік збільшився з 0,43 на 01.01.2014 до 0,47 на 31.12.2014.

У розділі 3 "**Розвиток фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ "Запоріжсталь"**" проведена систематизація чинників впливу на фінансову стійкість ПАТ "Запоріжсталь" та розглянуто методичний підхід до оптимізації структури джерел фінансування активів.

На фінансовий стан ПАТ "Запоріжсталь" впливає ціла низка чинників. З метою управління окремими з них, посилення чи послаблення їх впливу на фінансову стійкість в ПАТ "Запоріжсталь" їх можна об'єднати в групи залежно від рівня виникнення та ступеня значущості. Залежно від ступеня їх значущості на фінансовий стан ПАТ "Запоріжсталь" можна виділити чинники I рівня (базові), II рівня (похідні) та III рівня (деталізуючі).

До чинників I рівня відносимо:

- фази економічного розвитку системи;
- стадію життєвого циклу підприємства.

Чинники II рівня – похідні. Вони є результатом дії основоположних (базових) чинників (фази економічного розвитку системи та стадії життєвого циклу ПАТ "Запоріжсталь"). Чинники II рівня бувають як зовнішніми, так і внутрішніми.

Зовнішні чинники – це такі, вплив яких пов'язаний з характером державного регулювання (податкова, грошово-кредитна, амортизаційна,

соціальна, демографічна політика тощо). Від ступеня відповідності видів, напрямів, методів цього регулювання і фази економічного циклу залежатиме характер та глибина впливу деталізуючих чинників, або чинників III рівня.

До внутрішніх похідних чинників II рівня, що забезпечують фінансову стійкість, належать стратегія управління обсягами діяльності підприємства, політика управління його активами, власним і позиковим капіталом.

Чинники III рівня є деталізуючими. За допомогою їх з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан ПАТ “Запоріжсталь” похідних чинників. До чинників III рівня (деталізуючих) відносять:

- рівень конкуренції;
- рівень інфляції;
- склад та структуру активів;
- стратегію управління власними фінансовими ресурсами та позиковим капіталом;
- стратегію управління ризиком.

В процесі управління фінансовими ресурсами підприємства також пропонується використовувати метод оптимізації фінансових ресурсів на основі забезпечення фінансово-економічної рівноваги.

Для проведення статичного аналізу необхідно структурувати бухгалтерський баланс, виділивши в активі й у пасиві економічно однорідні елементи. Їх усього чотири: нефінансові активи (НА); фінансові активи (ФА); власний капітал (СК); позиковий капітал (ЗК). Далі треба здійснити процедуру накладення пасивів на активи (або навпаки) з дотриманням правила: власний капітал накладає на активи, починаючи з нефінансових, а позиковий – на частину активів, що залишилася.

Після накладення структурованого капіталу на структуровані активи виникають нові структурні елементи майна підприємства, але це вже інші елементи, не бухгалтерські, а економічні. Їх теж чотири: власні нефінансові активи; власні фінансові активи; позикові нефінансові активи; позикові фінансові активи.

Вводиться поняття й позначення індикатора фінансово-економічної стабільності (ФЕС) підприємства в системі експрес-аналізу.

Формула ФЕС має вигляд:

$$I = BK - HA, \quad (1)$$

де I – індикатор ФЕС;

BK – власний капітал;

HA – нефінансові активи.

Крім статичної вихідної шкали, що містить три позиції, в експрес-аналізі застосовується динамічна шкала ФЕС. Виходячи з їхніх трьох позицій ФЕС в статистиці, динамічна шкала ФЕС нараховує 13 позицій, які піддаються ранжируванню, починаючи з найбільш позитивної зміни – переходу зі стійкого стану в ще більш стійке – і закінчуючи поглибленням нестійкого стану (табл. 2).

Таблиця 2

Динамічна шкала ФЕС

Характеристика переходу	Значення індикатора ФЕ			Ранг
	На початок звітного періоду (I_0)	На кінець звітного періоду (I_1)	Приріст індикатора ΔI	
Посилення стабільності	>0	>0	>0	1
Підтримка стабільності	>0	>0	= 0	2
Ослаблення стабільності	>0	>0	<0	3
Перехід від рівноваги до стабільності	= 0	>0	>0	4
Перехід від нестійкості до стабільності	<0	>0	>0	5
Перехід від стабільності до рівноваги	>0	= 0	<0	6
Підтримка рівноваги	= 0	= 0	= 0	7
Перехід від нестійкості до рівноваги	<0	= 0	>0	8
Перехід від стабільності до нестійкості	>0	<0	<0	9
Втрата рівноваги	= 0	<0	<0	10
Ослаблення нестійкості	<0	<0	>0	11
Збереження нестійкості	<0	<0	= 0	12
Наростання нестійкості	<0	<0	<0	13

Підхід може використовуватися не тільки для аналізу минулого періоду, але й для розробки контурів прогнозу на майбутнє. Якщо приріст значення індикатора ФЕС можна одержати, віднімаючи з його значення на кінець періоду попереднє значення, то, мабуть, можна одержати наступне значення, додаючи до початкового значення приріст. Знаючи рівень ФЕС на початок прогнозного періоду, а також приріст власного капіталу й нефінансових активів, або приріст позикового капіталу й фінансових активів, можна довідатися, чого очікувати на кінець прогнозного періоду.

ВИСНОВКИ

На основі вивчення теоретичних та практичних засад розвитку фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості металургійного підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства.

2. Ефективне управління фінансовою стійкістю промислового підприємства на будь-якому рівні економічної системи включає окремі етапи.

3. Важливе місце в процесі управління фінансовою стійкістю підприємства має її оцінка та аналіз. При проведенні аналізу фінансового стану підприємства на перший план виходить проблема вибору методики, на основі якої здійснюється розрахунок основних показників оцінки фінансової стійкості і платоспроможності, а також інтерпретація показників.

4. Зараз металургія переживає не кращі часи: відсутність ринків збуту, падіння попиту на продукцію, падіння цін на метал, і в той же час колосальне зниження обсягів виробництва є ознакою глобального падіння металургійного виробництва. Більша частина українських підприємств використовує застарілі технології, такі як мартенівське виробництво та

блюмінг, що спричинило негативну ситуацію, за якої собівартість їх продукції значно перевищує аналогічний показник західних виробників.

Перспективи розвитку металургійної галузі України значною мірою залежать від того, як швидко вона зможе відновити свої позиції на світових ринках.

5. Аналізуючи порівняльний баланс ПАТ "Запоріжсталь", ми побачили зміни, які відбулися на підприємстві на протязі трьох років. Отже, що стосується майна товариства, то в його структурі значна частка належить необоротним коштам, яка збільшується із року в рік; в необоротних коштах значну частку складають основні засоби, і ця частка збільшується. В структурі джерел формування майна значна частка припадає на власний капітал.

Аналіз показників ліквідності показав, що всі показники ліквідності протягом 2012 – 2014 рр. знаходилися за межами нормативних значень. Рівень ліквідності на підприємстві незадовільний.

Впродовж всього періоду підприємство не має власних оборотних коштів. Власні обігові кошти не покривали запаси підприємства, тому можна зробити висновок, що підприємство формувало свої запаси за рахунок позикових коштів. Фінансовий стан ідентифікується як кризовий.

Більшість показників фінансової стійкості підприємства незадовільні, тому що підприємство має недостатній обсяг власного капіталу.

6. На фінансовий стан ПАТ "Запоріжсталь" впливає ціла низка чинників. Тому методику оцінювання і забезпечення фінансової стійкості ПАТ "Запоріжсталь" рекомендовано будувати у наступній послідовності: аналіз поточної макроекономічної ситуації та основних показників монетарної політики; оцінювання позицій на ринку фінансових послуг; аналіз активів, пасивів, ліквідності й рентабельності; аналіз і управління ризиками.

7. Пропонується метод експрес-аналізу стану підприємства за даними бухгалтерського обліку. Методика може використовуватися не тільки для аналізу минулого періоду, але й для розробки контурів прогнозу на майбутнє.

ПУБЛІКАЦІ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

Публікації у інших виданнях

1. Лебедева О.Ю. Фінансовий механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика", 20 листопада 2015р. (м. Запоріжжя). – С.324 – 326.

АНОТАЦІЯ

Лебедева Е. Ю. **Развитие финансового механизма обеспечения финансовой устойчивости металлургического предприятия** - Рукопись.

Исследовательская работа на получение квалификации магистра по специальности 8.03050801 «Финансы и кредит (по специализированным программам)», Запорожская государственная инженерная академия, 2016.

Рассмотрены теоретико-методологические основы формирования финансового механизма обеспечения финансовой устойчивости предприятия. Проведен анализ основных показателей деятельности ПАО «Запорожсталь», исследованы состав, структура, динамика капитала и направления его инвестирования, изучено формирование финансовых результатов, исследованы абсолютные и относительные показатели финансовой устойчивости предприятия. Определены направления развития финансового механизма обеспечения финансовой устойчивости ОАО «Запорожсталь».

Ключевые слова: ликвидность, платежеспособность, финансовое состояние, управление, механизм, факторы, планирование, индикатор финансовой устойчивости.

АНОТАЦІЯ

Лебедева О. Ю. **Розвиток фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості металургійного підприємства** – Рукопис.

Дослідницька робота на одержання кваліфікації магістра за фахом 8.03050801 «Фінанси і кредит (за спеціалізованими програмами)» – Запорізька державна інженерна академія, 2016.

Розглянуто теоретико-методологічні засади формування фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства. Проведено аналіз основних показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь», досліджено склад, структуру та динаміку капіталу і напрями його інвестування, вивчено формування фінансових результатів, досліджено абсолютні та відносні показники фінансової стійкості підприємства. Визначено напрями розвитку фінансового механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь».

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, фінансовий стан, управління, механізм, чинники, планування, індикатор фінансової стійкості.

ANNOTATION

Lebedeva O.Y. **Development financial mechanism to ensure the financial stability of the metallurgical enterprise** - Manuscript.

Research work to obtain a qualification in the specialty 8.03050801 master - "Finance and Credit (by specialized programs)" - Zaporozhye State Engineering Academy, 2016.

Theoretical and methodological principles of forming the financial mechanism to ensure the financial stability of the company. The analysis of the key performance indicators of JSC "Zaporizhstal", studied composition, structure and dynamics of capital and directions of its investment forming financial results

examined absolute and relative indicators of financial viability. The directions of the financial mechanism to ensure the financial stability of JSC "Zaporizhstal".

Keywords: liquidity, solvency, financial condition, management, mechanism, factors, planning indicator of financial stability.